

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond Majandusanalüüsi ja rahanduse instituut

Rahel Kirs

**NAISTE TEADLIKKUS JA RAHALISED RESSURSID
INVESTEERIMISTEEKONNA ALUSTAMISEL EESTI
NAISINVESTORITE KLUBI LIIKMETE NÄITEL**

Bakalaureusetöö

Õppekava TABB, peeriala ärirahandus

Juhendaja: Kristjan Liivamägi, PhD

Tallinn 2023

Deklareerin, et olen koostanud lõputöö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele selle koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks.

Töö pikkuseks on 6566 sõna sissejuhatusesest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Rahel Kirs

(kuupäev)

SISUKORD

SISUKORD	3
LÜHIKOKKUVÕTE.....	4
1. TEOORIA JA VARASEM KIRJANDUS.....	8
1.1. Investeerimismaastik.....	8
1.2. Soorollid, eelarvamused ning naiste ja meeste erisused	9
1.3. Teadmiste olulisus investeerimises	10
1.4. Investeerimisega kaasnevad hirmud	11
1.5 Muud taustategurid	13
2. UURINGU LÄBIVIIMINE.....	15
2.1. Valim.....	15
2.2. Uurimismetoodika ja mudelis kasutatavad tunnused.....	18
3. TULEMUSED JA JÄRELDUSED.....	24
3.1. Testitulemused	24
3.2 Järeldused ja ettepanekud	33
KOKKUVÕTE.....	35
SUMMARY.....	37
KASUTATUD ALLIKAD.....	40
LISAD	43
Lisa 1. Ankeet	43
Lisa 2. Lihtlitsents.....	46

LÜHIKOKKUVÕTE

Uuringu eesmärgiks on hinnata naiste investeerimisalaseid teadmisi investeerimisega alustamisel, kaasnevaid hirmusid ja rahalise ressursi leidmise võimalusi, et võimaldada naiste suuremat kaasatust finants- ja investeerimismaastikul.

Uuringu käigus selgus, et vastavalt ka teemakohasele teooriale mõjutavad naiste investeerimisalaseid teadmisi nende investeerimisega tegelemine, informatsiooni ammutamise allikad ja keskkond nende ümber kaasnevad hirmud ja julgus alustada. Regressioonanalüüsi tulemusel osutus statistiliselt oluliseks naiste vanus, investeerimisega tegelemine, erinevate hirmude olemasolu, investeerimisalase informatsiooni kogumise allikas (sealhulgas Naisinvestorite klubisse kuulumise periood) ning päritolupiirkond.

Tulemused näitavad, et olulist rolli mängib, kas naised koguvad informatsiooni haridusasutustest või sotsiaalsetes keskkondades, kuuluvad ühise eesmärgiga kogukondadesse, suudavad seljatada oma hirmud ja julgevad investeerimisega alustada. Lisaks näitasid uuringu tulemused, et enim esineb naiste seas hirme rahaliste kaotuste ning liialt väheste teadmiste omamise ees investeerimisvaldkonnas. Nende hirmude lahenduseks on aga enese pidev ja mitmekülgne harimine nii praktiliste kui teoreetiliste võtete kaudu. Samuti tasub korda luua oma finantsasjades ning leida võimalusi suurendada vaba raha olemasolu.

Võtmesõnad: Naised, investeerimine, hirmud, investeerimisalased teadmised, Naisinvestorite Klubi, järjestatud logit mudel

SISSEJUHATUS

Investeeringimine on muutumas järjest aktuaalsemaks ja trendikamaks tulu teenimise viisiks. Erinevate seminaride ja koolituste raames ning muuseas sotsiaalmeedias on hakatud järjest rohkem propageerima ja jagama erinevaid finantskirjaoskust arendavaid sisusid, mis suunavad suuresti inimesi muuhulgas investeerimisega tegelema. Investeerimisega edukalt tegelemine nõuab aga vastavaid teadmisi ja oskusi. Enamikule meist on lapseeas saati õpetatud, et rahaga tuleb targalt ümber käia ning rahalised väljaminekud tuleb hoolsasti läbi mõelda. Paratamatult tekitab see nii mõnelgi meist erinevaid investeerimisega kaasnevaid hirme. Seetõttu ongi autor otsustanud uurida investeerimiskäitumist just alustamisega seonduvalt – kust tuleb raha alustamiseks, millised on kaasnevad hirmud ning mis aitab nendest hirmudest üle saada?

Teine suur aspekt antud bakalaureusetöö teemavaliku juures on selle fookuse suunamine just naisinvestoritele. Inimeste investeerimiskäitumist on uuritud ka varasemalt, kuid suure hulga uuritavast valimist on moodustanud siiski mehed, mis tähendab, et vähe on seda tehtud naiste vaatepunktist. Kuigi me seda ühiskonnana väga enam tunnista ei taha, on just rahaasjadega seonduvatel teemadel siiani oma osa mängimas võrdlemisi kinnistunud soorollid. Levinud stereotüüpide kohaselt on mehed “perepead” ja “leiva lauale toojad”, seega ka vastutavad perekonna rahaasjade eest ning on peamised raha sissetoojad. Naised seevastu tegelevad soorollide järgi kodu hoidmise ja laste kasvatamisega ning peaksid justkui rahaliselt nõjatuma meestele.

Kuna naiste kaasatus finants-, ettevõtlus- ja investeerimisvaldkonnas on siiani madal, on autor võtnud eesmärgiks uurida, milline on naiste teekond investeerimismaastikul. Sealhulgas, kust on omandatud teadmised, millised on hirmud investeerimise ees, kust leitakse alustamiseks vajalik rahaline ressurss ja mis ärgitab naistes soovi investeerimisega tegelema hakata.

Töö eesmärgist lähtuvalt on püstitatud järgmised uurimisküsimused:

Miks tahavad naised investeerimisega alustada?

Mis on peamised hirmud, mis kaasnevad naiste puhul investeerimisega alustamisel ning kuidas nimetatud hirmud seljatatakse?

Kust leitakse vajalik rahaline ressurss, et investeerimisega alustada?

Kust saavad naised investeerimisega seotud teadmised ja oskused?

Töö eesmärgi ja varasemate uuringute põhjal püstitatud hüpoteesid on järgnevad:

1. Naiste haridustaseme ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.
2. Naiste vanuse ning investeerimisalaste teadmiste vahel on seos.
3. Naiste investeerimisega tegelemise ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.
4. Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aja ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.
5. Naiste investeerimisalaste teadmiste kogumise allika ja investeerimisega seotud teadmiste vahel on seos.

Püstitatud küsimustele vastuste leidmiseks kasutatakse nii kvantitatiivset meetodit, ehk autor teostab elektroonilise küsimustikuga Google Forms keskkonnas kogutud andmete põhjal empiirilise analüüsi, kui ka osaliselt kvalitatiivset meetodit, kirjeldamaks rohkem, kui seda võimaldab kvantitatiivne analüüs. Töö empiiriline analüüs sisaldab regressioonanalüüsi andmetöötluskeskkonnas Gretl. Küsimustikku jagati Facebooki grupis “Naisinvestorite Klubi”, mis hõlmab endas tööealisest elanikkonnast igas vanuses naisi, kes on huvitunud finants-, ettevõtlus- ja investeerimisvaldkonnast.

Käesolev bakalaureusetöö koosneb kolmest osast. Esimeses osas antakse ülevaade teemat puudutavast teoreetilisest taustast ja eelnevate uuringute tulemusi. Teises osas kirjeldab autor uuringu läbiviimisprotsessi, täpsemalt valimit ja meetodikat. Kolmandas ehk viimases osas

tuuakse välja uurimistöö tulemused, nende analüüs ja järeldus. Lisaks eelnevale ka ettepanekuid tulevasteks uurimisteks.

1. TEOORIA JA VARASEM KIRJANDUS

1.1. Investeerimismaastik

Tänases kiirestimuutuvas maailmas tahavad inimesed teenida järjest rohkem ja mugavamalt enam raha. Investeerimine on populaarne viis seda teha ning õigesti toimides on võimalik maandada kaasnevaid riske, suurendades samaaegselt saadavat tulu. (V. Alagu Pandian, 2013) Tavapäraselt kasutatakse investeerimisega alustamiseks säästetud või kõrvalepandud raha ning leitakse juurde viise oma tulusid suurendada, et ka investeeritavat raha rohkem omada. (Finantsinspektsioon, 2018) Küll aga ei ole investeerimine kindlasti riskivaba ettevõtmine, mistõttu kaasnevad investeerimisega ka teatavad hirmud, millest kas saadakse üle, või halvemal juhul, mille tõttu investeerimiseni ei jõutagi.

Traditsiooniliselt on investeerimine olnud meeste poolt domineeritud valdkond. Positiivne on tõdeda, et koos töötavate naiste arvulise kasvuga on kasvamas ka naisinvestorite arv. (Sah, 2017) Naiste kaasamine investeerimismaailma on toonud esile mitmeid unikaalseid väljakutseid ja võimalusi ning nende kaasamine on muutunud üha olulisemaks ka majandusarengu ja finantsplaneerimise seisukohalt. (Renneboog & Spaenjers, 2014) Sellegipoolest on finants-, ettevõtlus- ja investeerimismaastikul on naisi statistiliselt vähe. Näiteks Eesti Rikaste Top 500 hulgas on naisi vaid 50 ligi. Sarnane muster paistab välja ka dividendide ja investorite *top* nimekirjades, kus on naiste esindatus vaevu 10% ringis. Selline vähene kaasatus on tõenäoliselt tulenev ühiskondlike ootuste, stereotüüpsete eelarvamuste ja väljakujunenud erialajaotuste kompotist. (Naisinvestorite Klubi, 2023) Traditsiooniliselt on naistel olnud vähem juurdepääsu finantsalasele haridusele või investeerimisvõimalustele, mis on mõjutanud nende investeerimisotsuste kvaliteeti ja sellega kaasnevat kogemust. (Renneboog & Spaenjers, 2014) Nendest mõjuteguritest kirjutab autor lähemalt ka järgnevatel peatükkides.

1.2. Soorollid, eelarvamused ning naiste ja meeste erisused

Oluline mõjutegur antud töö teema juures on soorollid ja eelarvamused. Näiteks mängib investeerimisega tegelemise juures suuresti rolli vähesem investeerimiseks vaba raha olemasolu. Kuna soolise palgalõhe jätkuva suuruse tõttu, naiste ja meeste samaväärse sissetuleku teenimise raskendamise ning ka soorollidest oleneva erialajaotuse tõttu, on naiste keskmine palk madalam kui meestel. (Statistikaamet, 2023)

See paistab ka välja aktiivsete nais- ja meesinvestorite arvulisest erinevusest (mehi on aktiivselt investeerimas tunduvalt rohkem), mis vihjab, et naissoo esindajad teevad tehinguid harvem ning väiksemates summates võrreldes meestega. (Johanson, 2007) Vähem räägitakse aga sellest, et naiste pikemaajalise perspektiivi võtmine investeringute osas võib mängida rohkem nende kasuks, kuna erinevaid tooteid hoitakse pikemaajaliselt ning vähem minnakse kaasa erinevate tujude pealt tehtud liigutustega. Investeerimise kontekstis väljendub see kiirete otsuste tegemine liiges kauplemises ning on seostatav liigse enesekindlusega. (Barber & Odean, 2001) Liigne kauplemine võib viia aga väiksema tuluni, sest kaasab suuremad kauplemiskulud. (Singh, 2012) Kuna naised omavad madalamat enesekindlust, kui mehed, tegelevad nad kauplemisega üldjoontes vähem ja kalduvad rohkem hoidma oma investeerimistooteid kauem. (Barber & Odean, 2001) Samade autorite poolt 1999. aastal läbiviidud uuring näitab, et vähem aktiivsete investorite tootlus on suurem, kui aktiivsemate investorite tootlus. (Barber & Odean, 1999) See näitab, et kuigi investeerimismaastikul on rohkem tegelemas meessoos esindajaid, on naistel vastupidiselt eelarvamustele eelis investeerimismaastikul tegelemaks.

Teine oluline mõjutaja on hariduse kättesaamine naistele. Kuigi tänasel päeval on vähemlevinud tõekspidamine, et naised ei peaks koolis käima, on selle mõjutused siiski tänasesse päeva jõudnud. Ajaloolised mõjutused on viinud selleni, et naiste finantsiline seisund on natukene halvem, kui seda on meeste oma, mistõttu kannatab selle all ka naistele kättesaadav haridus. Uuringud on näidanud, et finantsalane haridus on naiste seas madalam, kui meeste seas. Siin on mängus rahaline ressurss, naiste „pere kasvatamise“ ja „kodu hoidmise“ soorollid, nõrgem füüsiline, mentaalne ning emotsionaalne tervis ja muud välised mõjutajad, mis moodustavad omavahel nii nimetatud surnud ringi. (Hung, Yoong, & Brown, 2012) Need koosmõjul lükkavad naised justkui halvemas seisundisse investeerimisega alustamisel ning süvendavad uskumust, et mehed sobivad finantsmaailma paremini kui naised. Seda aga lükkab ümber uuring, milles leiti et ühtlase haridussüsteemiga ja võrdselt kättesaadava haridusega riikides, nagu seda on Eesti, on välja

kujunenud, et alates seitsmenda ja kaheksanda klassi haridusest on tüdrukute matemaatilised teadmised ja oskused kõrgemad poiste omast, samal ajal teksti mõistmise, juhtimisoskuse, arvutikasutuse ja muude aktuaalsete faktorite osas poiste ja tüdrukute vahel olulisi erinevusi ei esinenud. (Mullis, Martin, & Foy, 2008), mis vihjab, et me ühiskonnana ise nõrgendame naiste kaasatust finants- ja investeerimismaastikul.

Naised on vastuvõtlikumad sotsiaalsemates keskkondades õppimisele, mis tähendab, et naised õpivad rohkem ja suudavad informatsiooni salvestada paremini sotsiaalsetes keskkondades ja seoseid luues. (Hung, Yoong, & Brown, 2012) Selle mõjuri analüüsimiseks kaasab autor regressioonmudelisse üheks tunnuseks ka valimi Naisinvestorite Klubisse kuulumise aja aastates, kuna tegu on toetava ja sotsiaalse keskkonnaga.

1.3. Teadmiste olulisus investeerimises

On arusaadav ja põhjendatav arvamus, et investeerimisega alustamiseks on vajalik mingisugune teadmiste ja kogemuste baas. Ilma ühegi teadmisseta ei ole ju võimalik isegi esimesi samme teha, sest kuidas saame me teha midagi, mille osas puudub igasugune arusaam? Mõeldakse, et investeerimine on keerukas protsess, mistõttu ka paljude naiste puhul jääb investeerimisega alustamine pooleli. (Campbell, 2006) väidab, et kõrgemalt haritud investeerijad on investeerimisturgudel aktiivsemad investorid, kui need, kes on madalama haridustasemega. Lisaks väidab Campbell, et kõrgema haridusega investorid võtavad vastu rohkem ratsionaalseid otsuseid. 1999. Aastal läbiviidud uuringus (Schooley & Worden, 1999) leidsid selle autorid, et kõrgema haridusega kasvab investori riskitaluvus. On aga ka neid uuringuid ja töid, mis pakuvad välja, et investorid hoopis kalduvad situatsioone lihtsamaks mõtlema ning seeläbi ka tekivad vead või läbikukkumised. Nicolosi, Peng ja Zhu levitavad väidet, et investorid on võimelised oma vigadest kiirelt õppima ning seetõttu ka investeerimisoskused ja -kogemus paranevad läbi tegutsemise. (Nicolosi, Peng, & Zhu, 2009) See tähendab, et on oluline teada, kas ja kuidas mõjutab investeerija haridustase tema käitumist investeerimismaastikul. Samuti on tähtis kindlaks määrata, kust on sellekohased teadmised pärit, et hinnata, kas tavapärase haridustase mõjutab investeerimisega

tegelemist, või on piisavad teadmised võimalik koguda ka näiteks kõrgemat haridust omandamata, mistõttu on autor oma töös toonud sisse ka selle küsimuse.

Paljud inimesed, eriti naised, hoiduvad investeerimistegevusest ja riskide võtmist, kuna neil on kas päriselt või enda hinnangul selleks liialt vähesed teadmised ja ei mõisteta, kuidas investeerimine kui selline üldse toimib. Seetõttu on oluline komponent ka naiste investeerimistegevusega alustamise puhul uurida, kui kõrgeks hindavad naised enda teadmisi investeerimise osas üldiselt.

(Lusardi, Mitchell, & Curto, 2009) uuringu raames leiti positiivne seos hariduse ja sissetuleku vahel. Analüüsi põhjal kasvab hariduse omandamisel sissetulek 1328 dollarit. (Zagorsky, 2007) Rohkema raha omamisega tekib investoritel võimalus teha investeeringuid ka rohkem riskantsetesse varaklassidesse või muuta oma investeerimisportfelli mitmenäolisemaks. Eelmainitud uuringu põhjal on võimalik öelda, et suurema sissetuleku puhul investeeritakse ka suuremates summades, ehk võetakse suuremaid riske, mis on rohkem läbimõeldud ning seeläbi saadakse ka suuremat tootlust ja kasu. Kuigi antud töö puhul on autor jätnud välja sissetuleku komponendi uurimise tööst tõenäolise info kogumist raskendava faktorina, on teada, et kõrgem haridus toob kaasa kõrgema sissetuleku, kuid autor peab oluliseks uurida, kas kõrgem haridus on otseses seoses ka finants- ja investeerimisalaste teadmistega, või jääb investeerimisotsuste ja haridustaseme vahel siduvaks faktoriks pelgalt üldine finantskirjaoskus.

1.4. Investeerimisega kaasnevad hirmud

Investeerimisega kaasnevad hirmud võivad alguse saada mitmetest erinevatest allikatest. Suuresti saab esinevad hirmud kokku võtta järgmiselt: ebakindlus ja usalduse puudumisega iseendasse ja finantsmaailma vastu. Näiteks võivad investeerimisega kaasneda hirm rahakaotuse ees ehk riskitalumatus, väheste teadmiste ees, turuvolatiilsuse ja toimimise ees, kahetsushirm, petuskeemide ja üldise pettuse hirm, ühiskondliku surve hirm. Kõik need koosmõjul või eraldiseisvalt omakorda võivad takistada inimestel, ja antud töö raames eeskätt naistel investeerimisega alustamist, sest tegu on faktoritega, mis vähendavad enesekindlust

investeeringimaailmas osalemisel. (Estes & Hosseini, 1988) Seetõttu on autor otsustanud uurida, millised on naiste investeerimise teekonnaga alustamisel esinevad peamised hirmud.

1.4.1 Rahakaotuse hirm

Rahakaotuse hirm on üks levinuimaid hirme investeerimisega alustamisel. Seda võib tunda ka kui riskitalumatuse hirmu. See tähendab, et kardetakse kaotada untsu läinud investeeringute läbi oma raskelt teenitud raha. (Shefrin, 2002) Uuringutest on selgunud, et naistel on erinevatest mõjuteguritest olenevatel põhjustel meestest madalam enesekindlus, mistõttu kipuvad naised alahindama oma võimeid. (Barber & Odean, 2001) Samuti on sotsiaalsed ja kultuurilised tegurid mõjutanud naiste suhtumist riskide võtmisesse ning investeerimise pikaajalisse strateegiasse. (Renneboog & Spaenjers, 2014) Varasematest uuringutest on selgunud, et 57% naistest ei ole rahaliste riskide võtmisele avatud, mis on tunduvalt suurem number 41% meeste kõrval. (Hinz, McCarthy, & Turner, 1997) (Srijanani & Vijaya, 2018) Investeeringuotsuste vähesem usaldamine viib madalama rahulolutasemeni ning see liigitab naisinvestorid rohkem konservatiivsemate finants-, sh investeerimisotsuste tegemiseni. (Shaikh, Katper, Kalhor, Abro, & Panhwar, 2019) Seetõttu on oluline mõista naiste investeerimiskäitumise tausta ning seda, kuidas erinevad tegurid võivad nende investeerimisotsuseid mõjutada. (Renneboog & Spaenjers, 2014)

1.4.2 Teadmiste puudumine

Paljud inimesed kardavad investeerimisega alustades teha vigu, kuna neil puudub piisavalt teadmisi finantsturgude toimimise kohta, seal raha teenimise kohta ning ka lihtsalt selle kohta, kuidas investeeringu tegemine füüsiliselt käib, kui juba investeeritav toode on välja valitud ning ka raha selle jaoks leitud. (Shefrin, 2002) Nimetatud hirmu alla saab liigitada veel ka eraldiseisvad osad, mis on samuti suures pildis seotud teadmiste puudumisega. Näiteks esineb hirmu turuvolatiilsuse ees, mis võivad omaseks olla just alustavatele investoritele, sest tekitab ebakindlust ja muret investeeringute väärtuse kõikumise pärast. Samuti võivad puududa teadmised, kuidas ja millal turg realselt toimib, millised on nõuded seal kauplemiseks ning et investeeringuid tehakse valel ajal või on tegu halva otsusega, mida hiljem kahetsetakse. (Lewis & Messy, 2012)

Samuti on investeerimisega seotud pettused ja petuskeemid on reaalsed ohud, mida investeerimisega alustavad inimesed võivad kohata. Hirm jääda mingisuguse petuskeemi ohvriks käib suuresti kaasas väheste teadmiste omamise hirmuga, kuna tegu on mingil määral väheste teadmiste omamisega. Kartus, et investorit petetakse või sattutakse ebaeetiliste investeerimispraktikate ohvriks, on reaalne, kuid see on välditav suurema taustatöö ja enese kurssiviimisega. (Shefrin, 2002)

1.4.3 Ühiskonna suhtumine

Eraldi hirmuna võib esineda ühiskondlikku surve tundmise hirm. See tähendab, et inimesed võivad karta, et nende investeerimisotsused ei vasta ühiskondlikele normidele või et nad ei suuda sammu pidada teiste investoritega. (Shefrin, 2002) Ühiskondlikud ootused ja normid võivad mõjutada, millised investeerimisotsused tunduvad aktsepteeritavad või hoopis vastuvõetamatud. Näiteks võib ühiskond soosida teatud tüüpi eetilisi investeeringuid või omistada väärtust säästlikkusele ja jätkusuutlikkusele ning suunata rohkem investeerima sotsiaalse vastutuse põhimõtteid järgivatesse ettevõtetesse. (Sparkes, 2008) Samuti mängib rolli perekonna ja sõprade mõju. Lähedaste, sealhulgas pere ja sõprade arvamused ja kogemused võivad mõjutada individuaalseid investeerimisotsuseid. Soovitusi, kogemusi või hoiakuid võidakse võtta liiga tõsiselt ja need kujundavad investori investeerimisstrateegiat. (East, 1993) Täna ühiskonnas mõjutavad suuresti kõiki meie tegevusi ja otsuseid ka sotsiaalsed meediaplatformid. Investeerimisega seotud teave, soovitusid ja trendid levivad kiiresti ja armutult sotsiaalmeediakanalites, võimendades ühiskondlikku survet teatud investeerimisvalikute suhtes. Samuti süvendab ühes piirkonnas sarnase sisu loomine ja jagamine karjainstinkti teket. (Chen, De, Hu, & Hwang, 2014)

1.5 Muud taustategurid

Mitmed uuringud on näidanud, et vanemad investorid ei võta nii suuri riske, kui seda teevad nooremad investorid. (Charles & Kasilingam, 2013) Kui investorid on lähenemas pensionieale, kalduvad nad vältima suuremaid riske, et vähendada füüsilisi ja psühholoogilisi kahjusid, mis võivad kaasned. Sealjuures usuvad aga nooremad investorid, et on tugevamad ja suudavad kanda

suuremaid kahjusid. (Lufti, 2010) (Asad, Khan, & Faiz, 2018) Nooremate investorite seas on tendents teha rohkem otsuseid intuitsiooni põhjal ning riskide kalkuleerimine ei mängi nii suurt rolli. Lisaks ei rõhu noored investorid liiga palju portfelli hajutamisele, kui olemasolevate investeeringute tootlus on ootuspärane või hea. Samal ajal aga vanemad investorid panevad rohkem rõhku portfelli hajutamisele, mis on hea kõrge riski maandamiseks, kuid vähendab samal ajal ka maksimaalset tootlust. Charles'i ja Kasilingami 2013. aastal tehtud uuringu põhjal hoiavad üle 36-aastased investeerijad oma portfellis erinevaid tooteid pikemat aega, kui seda teevad nooremad investeerijad, kes teevad rohkem lühiajalisi investeeringuid ja tegelevad rohkem kauplemisega. (Charles & Kasilingam, 2013) Kõige kogenumaks ja targemaks peetakse keskeas investoreid, kes on ühelt poolt juba kõrgemalt haritud ja omavad elukogemust, kuid omavad sealjuures ka rohkem aega ja ressursi, et olla turul aktiivsemad. (Chen, Kim, Nofsinger, & Rui, 2007)

2. UURINGU LÄBIVIIMINE

2.1. Valim

Antud bakalaureusetöö uurimisobjektiks on Eesti naisinvestorid. Kuigi üldist investeerimisteedkonda ja sellega alustamist on varem uuritud, siis on suure osa valimist moodustanud mehed, sest tegu on traditsiooniliselt rohkem meeste poolt domineeritud valdkonnaga. Viimastel aastakümnetel on naiste arv nimetatud valdkonnas oluliselt kasvama hakanud, mistõttu valis autor sihtrühmaks just naised.

Töö valim moodustub sotsiaalmeediaplatformi Facebook grupi “Naisinvestorite klubi” liikmetest.

2.1.1 Naisinvestorite Klubi

Uurimisküsimustele vastuste saamiseks suunas töö autor oma töö just Naisinvestorite Klubi liikmetele, sest nimetatud klubi toob kokku ligikaudu 28 000 naist, kellel on ühine huvi finants, ettevõtlus- ja investeerimisvaldkonna vastu. See aga ei tähenda, et kõik need naised investeerimisega tegelevad. Nimetatud klubi on loonud samanimelise grupi Facebookis, mis võimaldab sinna kuuluvatel naistel suhelda, arutleda ja üksteiselt õppida. Klubi on loodud missiooniga populariseerida investeerimist naiste seas ning ärgitada investeerimisega alustama, et kasvatada naisinvestorite arvu Eestis ja tuua maastikule uus põlvkond investoreid. Sealhulgas on oluline välja tuua, et Klubi liikmeks olemine ja grupiga liitumine ei ole tasuline. Lisaks investeerimisele on klubi tegelikult fokusseeritud üleüldiselt finantshuvilistele naistele, et tekitada toetav ja inspireeriv kommuun sama huviga naistele. (Naisinvestorite Klubi, 2023) Sama eesmärgi läbi korraldab klubi muuseas seminare, konverentse ja muid sarnaseid üritusi, et läbi nende jagada investeerimisalaseid teadmisi ja kasvatada üldist finantsteadlikkust naiste seas, mistõttu on tegu autori silmis just sobiva läbilõikega naistest, kes võiksid investeerida ning seda ka teevad, või vastupidiselt, on millegi tõttu sellest loobunud, kuigi viibivad inspireerivas ja propageerivas keskkonnas.

Klubi on asutatud ühe Eesti tuntuima naisinvestori Kristi Saare poolt ning tänaseks päevaks olnud tegev juba 10 aastat. Klubi omab ka samanimelist Instagrami lehte, kus jagavad teemakohast sisu, ning Naisinvestorite Klubi veebileht omab ka eraldi teemablokki „Blogi“, mis kajastab samuti aktuaalseid ja teemakohaseid postitusi ning sisu. (Ibid.)

2.1.2 Andmed

Uuringu läbiviimiseks on koostas autor küsimustiku (Lisa 1) 20 küsimusega Google Forms keskkonnas ning jaganud küsitlust sotsiaalmeediakanali Facebook “Naisinvestorite Klubi” nimelises grupis. Andmed koguti perioodil 6. november 2023 kuni 28. november 2023. Küsimustik oli loodud eesti keeles ja koosnes kolmest osast.

Esimene osa uuris peamiselt vastaja tausta – vanus, elukoht, haridustase, tööturul esindatust, investeerimisalaseid teadmisi ja investeerimishuvi olemasolu. Küsimustiku esimene osa sisaldas ka küsimust vastaja hetkepositsiooni osas investeerimisvaldkonnas, mis jaotas vastajad kahte rühma – investeerimisega tegelevad naised ja investeerimisega mittetegelevad naised.

Teise osa sisu olenes osaliselt sellest, kumba rühma vastaja kuulus. Peamised küsimused juba investeerimisega tegelevatele naistele uurisid investeerimiskogemuse pikkust, rahalise ressursi päritolu, regulaarsete investeeringute suurust ja nende paigutust, investeerimise alustamisega kaasnenud hirme ja nende seljatamist, investeerimise taga olevat motivatsiooni ja eesmärkide täitmist. Investeerimisega mittetegelevatele naistele suunatud küsimused uurisid, millised on takistused või hirmud investeerimisega alustamise ees ja miks investeerimisega ei tegeleta.

Kolmas ehk viimane osa sisaldas kahte küsimust, mis puudutasid Naisinvestorite klubi liikmeks olemist. Täpsemalt, millisel põhjusel klubiga liituti ning kui kaua on vastaja nimetatud klubi liige juba olnud.

Ülaltoodud andmekogumismeetod toimus autori hinnangul usaldusväärsete tulemuste saamiseks hästi ning soodustas representatiivse valimi moodustumist. Valitud meetod andis võimaluse jõuda märkimisväärselt lühikese perioodi jooksul paljude erinevatest Eesti paikadest pärit naisteni ning esindab mõlemat, nii investeerivaid kui mitte-investeerivaid naisi. Samuti võimaldas selline andmekogumisviis paindlikkust vastamisaja ja koha osas.

Alljärgnevas tabelis (Tabel 1) on mugavamalt esile tõstetud mudelis kasutatavate kvalitatiivsete tunnuste kirjeldav statistika, mis on ka töö hilisemas osas pikemalt lahti kirjeldatud.

Tabel 1. Mudelis kasutatavad kvalitatiivsed tunnused ja nende kirjeldav statistika

Tunnus	Vastajate arv	Osakaal
Hinnang enda investeerimisalastele teadmistele		
1 (teadmised puuduvad)	37	7%
2	113	23%
3	240	49%
4	85	17%
5 (teadmised on väga head)	19	4%
Piirkond		
Põhja-Eesti	151	31%
Lõuna-Eesti	116	23%
Kirde-Eesti	1	0%
Lääne-Eesti	189	38%
Kesk-Eesti	37	7%
Tööhõive		
Töötav (Töötav/ettevõtja)	442	89%
Töötu (Töötu/õpilane/pensionär)	52	11%
Haridustase		
Põhiharidus	9	2%
Kesk- või kutseharidus	119	24%
Kõrgharidus	366	74%
Investeeringisega tegelemine		
Jah	388	79%
Ei	106	21%

Investeeringiteadmise ammutamise peamine allikas		
Teadmised puuduvad	14	3%
Kooliharidus/seminarid/kirjandus	192	39%
Pere/tuttavad/sõbrad	219	44%
Töö ja muu keskkond	69	14%
Investeeringisega alustamisel kaasnevad hirmud		
Hirm väheste teadmiste ja valede otsuste ees	328	67%
Hirm raha kaotamise ees	139	28%
Ühiskonna suhtumine ja informatsiooni jagamine	28	5%

Allikas: Gretl, autori koostatud

2.2. Uurimismetoodika ja mudelis kasutatavad tunnused

Püstitatud küsimustele vastuste leidmiseks kasutatakse kvantitatiivset meetodit ja kvalitatiivset meetodit. Mõlemat just sel põhjusel, et suur valim võimaldab teha statistiliselt usaldusväärsemaid järeldusi kvantitatiivsel meetodil, kuid kvalitatiivne võimaldab kirjeldada rohkem, kui seda lubab kvantitatiivne.

Kvantitatiivse uurimismeetodi puhul kasutatakse järjestatud logistilist regressioonanalüüsi. Nimetatud analüüsimeetod võimaldab leida mitme erineva teguri ehk sõltumatute muutujate mõju sõltuvale muutujale. Antud töö puhul ei saa kasutada tavalist regressioonanalüüsi, sest sõltuv muutuja ei võimalda seda teha.

Antud töös on sõltuvaks muutujaks investeeringisalastele teadmistele antud hinnang väärtusega 1 kuni 5, milles 1 tähendab, et teadmised puuduvad ning 5, et teadmised on väga head. Sõltumatuteks

muutujateks on küsitluses mainitud vanus, haridus, investeerimisturul tegutsemine või mittetegutsemine ja muu sarnane taustainfo. Küsitlus viidi läbi Google Forms keskkonnas, andmed vormistati Microsoft Excelis ning seejärel sisestati andmeanalüüsi programmi Gretl.

Taalise andmeanalüüsi puhul on regressioonanalüüs äärmiselt kasulik meetod, sest kirjeldab suhet sõltumatute ja sõltuva tunnuse vahel. Regressioonanalüüs on populaarne selliste uuringute ja andmete uurimismeetod. Analüüsi eesmärk on leida parim ja sobilik mudel sõltumatute ja sõltuva tunnuse vahel, mis oleks mõistlik ja kirjeldaks nendevahelisi seoseid. Kasutatava regressiooni ja lineaarse regressiooni vahe on, et sõltuv muutuja on binaarne. Lineaarse regressiooni kasutamine eeldab, et kõik selleks vajalikud eeldused on täidetud, mida antud olukorras andmed ei võimalda.

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks tõi autor välja varasemale kirjandusele tuginedes järgmised hüpoteesid:

1 Hüpotees 1. H1: Naiste haridustaseme ja investeerimisalaste teadmiste vahel on oluline positiivne seos. H0: Naiste haridustaseme ja investeerimisalaste teadmiste vahel seos puudub.

2 Hüpotees 2. H1: Naiste vanuse ning investeerimisalaste teadmiste vahel on oluline seos. H0: Naiste vanuse ja tööhõive või selle puudumise ning investeerimisalaste teadmiste vahel puudub seos.

3 Hüpotees 3. H1: Naiste investeerimisega tegelemise ja investeerimisalaste teadmiste vahel on oluline positiivne seos. H0: Investeerimisalaste teadmiste ja naiste investeerimisega tegelemise vahel seos puudub.

4 Hüpotees 4. H1: Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aja ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos. H0: Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aja ja investeerimisalaste teadmiste vahel puudub seos.

5 Hüpotees 5. H1: Naiste investeerimisalaste teadmiste kogumise peamise allika ja investeerimisega seotud teadmiste vahel oluline on seos. H0: Investeerimisega seotud teadmiste ja nende kogumise allika vahel puudub seos.

Töös hinnatakse järgmist regressioonmudelit:

$$\text{Investeerimisteadlikkus} = a + b_1 \text{ piirkond} + b_2 \text{ vanus} + b_3 \text{ ala} + b_4 \text{ haridus} + b_5 \text{ tegelemine} + b_6 \text{ teadmised} + b_7 \text{ tegelemisaeg} + b_8 \text{ hirmud} + b_9 \text{ liige}$$

Kus

a – vabaliige

b – seletava muutuja hinnatav parameeter

piirkond – vastaja elukoha maakond

vanus – vastaja vanus aastates

ala – vastaja tööhõivatuse kategooria

haridus – vastaja kõrgeim omandatav või omandatud haridustase

tegelemine – vastaja investeerimisega tegelemine/mittetegelemine

teadmised – vastaja investeerimisteadmiste ammutamise peamine allikas

tegelemisaeg – vastaja investeerimisega tegelemise aeg aastates

hirmud – vastaja peamine hirm investeerimisega alustamisel

liige – vastaja Naisinvestorite klubi liikmeks olemise aeg aastates

Kuna kvalitatiivseid tunnuseid ei saa otse lisada Gretl-i keskkonda, kasutas autor fiktiivseid tunnuseid. Sellised tunnused olid elamispiirkond, tööhõivatuse kategooria, kõrgeim omandatav või omandatud haridustase, investeerimisega tegelemine või mittetegelemine, investeerimisteadmiste ammutamise peamine allikas ja peamine hirm investeerimisega alustamisel. Binaarsete tunnuste puhul on baaskategooria väärtuseks määratud 0.

Eesmärgiga vältida liiga paljude fiktiivsete tunnuste eksisteerimist mudelis jaotas autor vastajate päritolupiirkonnad vastavalt NUTS III nomenklatuurile ehk Euroopa Liidus üldiselt kasutatavale kolmeastmelisele jaotussüsteemile (Eurostat, 2021) viide piirkonda: Põhja-Eesti ehk Harju maakond; Lõuna-Eesti ehk Jõgeva, Põlva, Tartu, Viljandi ja Võru maakond; Kirde-Eesti ehk Ida-Viru maakond; Lääne-Eesti ehk Hiiu, Lääne, Pärnu ja Saare maakond; ning Kesk-Eesti ehk Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakond. Tänu sellele saab autor analüüsida regressioonmudelis ka demograafilist faktorit.

Sarnaselt jaotas autor ka vastajate haridustasemed kolme kategooriasse vastavalt statistikaameti jaotusele (Statistikaamet, 2021): „Põhiharidus“ ehk põhiharidus või kutseharidus põhihariduse baasil, „Keskharidus“ ehk üldkeskharidus, kutsekeskharidus või kutseharidus keskhariduse baasil, ning „Kõrgharidus“ ehk keskeriharidus keskhariduse baasil, bakalaureus, rakenduskõrgharidus, magister või doktorikraad. Vastava jaotuse põhjal on loetelu esimene tunnus ka kategooria baastunnuseks.

Veel otsustas autor kategoriseerida ja kokku võtta andmed veel mõne tunnuse osas. Kokku võeti väärtused „töötav“, „ettevõtja“ ja „emaduspuhkusel“ nimetaja „töötav“ alla ning väärtused „töötu“, „õpilane“ ja „pensionär“ nimetaja „töötu“ alla.

Antud töös püstitatud hüpoteeside testimiseks võrdleb autor olulisuse tõenäosust olulisuse nivooaga. Analüüside läbi viimiseks võetakse nivooks $\alpha = 0,05$. Autor lähtub reeglist, et $p < \alpha$ korral võetakse vastu sisukas hüpotees ja $p \geq \alpha$ puhul jäädakse nullhüpoteesi juurde (Sauga, 2020).

Parima mudeli leidmiseks kasutab autor samm-sammulist tagurpidi kõrvaldamise meetodit. Allpool on nähtav ülevaatlik tabel regressioonanalüüsis kasutusel olevatest tunnustest (Tabel 2).

Tabel 2. Regressioonanalüüsi mudelis kasutatavad tunnused

Lühend	Tunnus (ühik)	Kodeerimine mudelis
<i>Investeermisteadlikkus</i>	Vastaja tunnetuslik investeermisteadlikkus	Skaalal 1-5, 1 = Teadmised puuduvad, 5 = teadmised on väga head
<i>Dpiirkond_1</i> (baas)	Vastaja päritolumaakond ümber defineeritud vastavaks piirkonnaks	Põhja-Eesti = 1, muu = 0
<i>Dpiirkond_2</i>	Vastaja päritolumaakond ümber defineeritud vastavaks piirkonnaks	Lõuna-Eesti = 1, muu = 0
<i>Dpiirkond_3</i>	Vastaja päritolumaakond ümber defineeritud vastavaks piirkonnaks	Kirde-Eesti = 1, muu = 0
<i>Dpiirkond_4</i>	Vastaja päritolumaakond ümber defineeritud vastavaks piirkonnaks	Lääne-Eesti = 1, muu = 0
<i>Dpiirkond_5</i>	Vastaja päritolumaakond ümber defineeritud vastavaks piirkonnaks	Kesk-Eesti = 1, muu = 0
<i>Vanus</i>	Vastaja vanus (aastates)	Numbriline väärtus
<i>Ala</i>	Vastaja tööhõivatuse kategooria	Töötav/ettevõtja = 1, töötu/õpilane/pensionär = 0
<i>Dharidus_1</i>	Vastaja kõrgeim omandatud/omandatav haridustase vastavalt jaotusele	Põhiharidus = 1, muu = 0
<i>Dharidus_2</i>	Vastaja kõrgeim omandatud/omandatav haridustase vastavalt jaotusele	Kesk- või kutseharidus = 1, muu = 0
<i>Dharidus_3</i> (baas)	Vastaja kõrgeim omandatud/omandatav haridustase vastavalt jaotusele	Bakalaureus, magister, doktor, kesk-eri ja rakenduslik kõrgharidus = 1, muu = 0
<i>Tegelemine</i>	Vastaja investeermisega tegelemine/mittetegelemine	Jah = 1, ei = 0
<i>Dteadmised_1</i>	Vastaja investeermisteadmiste ammutamise peamine allikas	Teadmised puuduvad = 1, muu = 0
<i>Dteadmised_2</i>	Vastaja investeermisteadmiste ammutamise peamine allikas	Kooliharidus, seminarid/kursused ja kirjandus = 1, muu = 0
<i>Dteadmised_3</i>	Vastaja investeermisteadmiste ammutamise peamine allikas	Keskkond: pere/tuttavad, sotsiaalmeedia = 1, muu = 0
<i>Dteadmised_4</i> (baas)	Vastaja investeermisteadmiste ammutamise peamine allikas	Töö ja muu = 1, muu = 0
<i>Tegelemisaeg</i>	Vastaja investeermisega tegelemise aeg (aastates)	Numbriline väärtus

<i>Dhirmud_1</i>	Vastaja peamine hirm investeerimisega alustamisel	Hirm väheste teadmiste ja valede otsuste ees = 1, muu = 0
<i>Dhirmud_2</i>	Vastaja peamine hirm investeerimisega alustamisel	Hirm raha kaotamise ees = 1, muu = 0
<i>Dhirmud_3</i> (baas)	Vastaja peamine hirm investeerimisega alustamisel	Ühiskonna suhtumine ja informatsiooni jagamine = 1, muu = 0
<i>Liige</i>	Vastaja Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aeg (aastates)	Numbriline väärtus

Allikas: Koostatud autori poolt Gretl'i keskkonnas

Gretl'i poolt genereeritud toorväljavõtetega saab tutvuda elektroonilises lisan (Gretl'i toorväljavõtted, 2023).

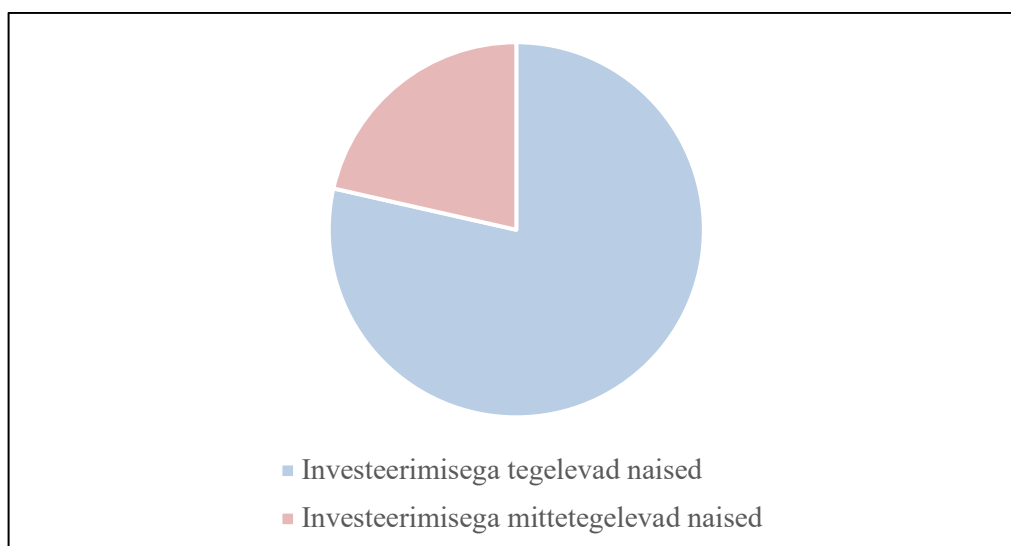
3. TULEMUSED JA JÄRELDUSED

Selles peatükis annab autor ülevaate küsitluse käigus kogutud tulemustest ning võrdleb neid teoreetilise taustaga. Andmetega teostatakse programmis Gretl regressioonanalüüs, et selgitada ning kirjeldada erinevate tunnuste seoseid investeerimisteadmistele. Samuti toob autor juurde kvalitatiivsete tunnustega seotud analüüsi, mis selgitab rohkem naisinvestorite teekonna algust investeerimisele ning ka seda, millised on kaasnevad hirmud investeerimisel.

3.1. Testitulemused

3.1.1 Vastused ja kirjeldav statistika

Küsimustikule vastas kokku 494 naist, mis moodustab veidi alla 2% kogu Naisinvestorite Klubi liikmete arvust. 79% vastajatest on investeerimisega tegelevad naised (Joonis 1), kelle kogemus investeerimisvaldkonnas jääb 1 kuni 24 aasta vahemikku. Vastajate vanused jäid vahemikku 16 kuni 65 ning vastajate mediaanvanuseks tuli 37 eluaastat.

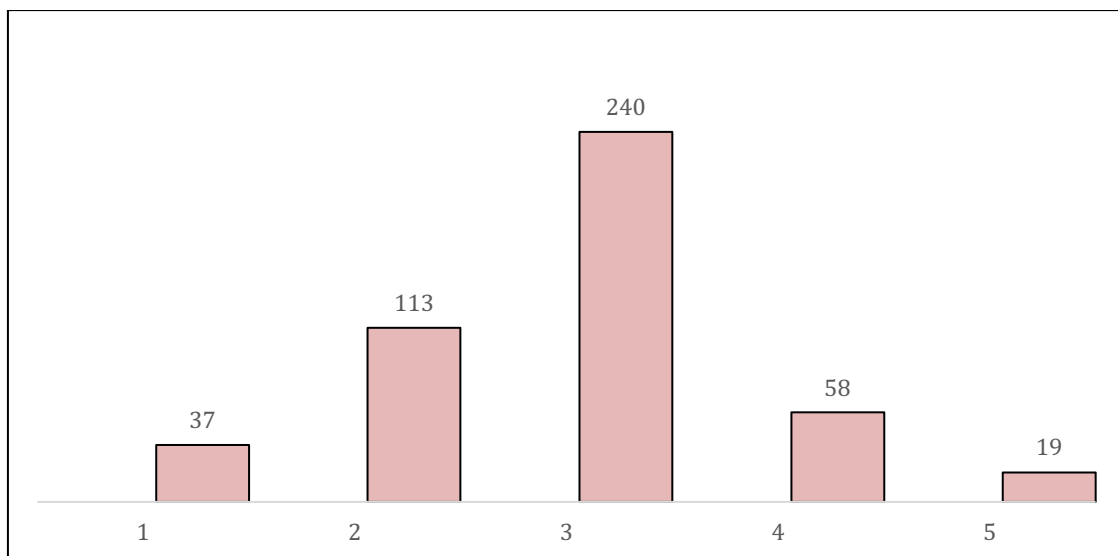
Joonis 1. Investeerimisega tegelevate ja mittetegelevate naiste jaotus

Allikas: Autori koostatud

Enamik küsimustikule vastanutest olid püsiva töökohaga inimesed – koguni 72% vastanutest. Suuremad tööhõivatus tasemed olid veel ettevõtja, mida valis 16% vastanutest, ning õpilane, mida valis 6% vastanutest. Kuna autor jagas tööhõivatus järgi vastajad kahte rühma – töötavad (töötavad, ettevõtjad ja emaduspuhkusel naised) ja töötud (töötud, õpilased, pensionärid), siis jagunesid 89% vastanutest töötavateks naisteks ning 11% vastajatest olid töötud, õpilased või pensionärid.

Haridustaseme poolest olid küsimustikus vastanutest enim esindatud bakalaureuse kraadiga naised ehk 33% vastanutest. Neile järgnesid vastavalt magistrikraadiga (25%) ning rakendusliku kõrgharidusega naised (15%). Autor jaotas vastajad hariduse järgi kategooriatesse põhiharidus ja madalam, keskkharidus või samaväärne ning kõrgharidus. Vastajad jaotusid vastavalt 2%, 23% ja 75%.

Kõige rohkem hinnati enda investeerimisalaseid teadmisi 5 palli süsteemis, kus 1 esindas vastust „teadmised puuduvad“ ning 5 esindas vastust „teadmised on väga head“ enim oma teadmisi vastavalt hindele 3. Nimetatud vastusevarianti valis 240 vastajat 494-st, mis moodustab 49%. Ekstreemsemaid väärtusi ehk 1 ja 5 valis kokku 56 vastajat, ehk 11% kogu vastanute arvust. Valikud jaotusid vastavalt 7% ehk 37 vastust ja 4% ehk 19 vastust. (Joonis 2.)

Joonis 2. Vastajate hinnang investeerimisalastele teadmistele jaotumine 5-palli süsteemis

Allikas: Autori koostatud

Kuna üks suur osa antud tööst on hirmud ja takistused, mis esinevad investeerimisega alustamisel, on märkimisväärne välja tuua ka töö kvalitatiivsete tunnustega sisu. Küsimusele, et millised olid peamised hirmud investeerimisega alustamisel, valiti enim vastusevariandiks „Liialt vähesed teadmised“, seda 165 korral juba investeerimisega tegelevate naiste puhul ehk 33% kõikidest vastanutest ning 43% investeerimisega juba tegelevate naiste seas. Samuti oli investeerimisega mittetegelevate naiste seas populaarseim hirm vähete teadmiste omamise ees, mis suure osa investeerimisega mittetegelevate naiste seas valiti ka põhjuseks, miks investeerimisega ei tegeleta. Seda vastusevarianti valiti 43 korral 106st, mis moodustab 41% investeerimisega mittetegelevate vastajate arvust ning 9% kõigist vastanutest. Kokku valis nimetatud vastusevarianti 208 naist, mis moodustab 42% kõikidest küsimustikule vastanud naistest. Teine populaarseim esinev hirm küsimustikule vastanud naiste seas oli „Raha kaotamine“, mida valis kokku 138 naist. See moodustab 28% kõikidest vastajatest.

Vastuseks eelmises lõigus analüüsitud hirmudele uuris autor küsimustikule vastavatelt juba investeerimisega tegelevatelt naistelt, mis aitas üle saada eelmainitud investeerimisega alustamisega kaasnevatest hirmudest. Tegu oli lahtise küsimusega, mistõttu kogunes vastuseid vähem, kui üldiselt vastajaid. Sellegipoolest kogus autor läbi küsimustiku 114 naise arvamused ja soovitusel, kuidas kõnealustest hirmudest üle saadi ning mis võiks ka teisi tulevasi alustajad abistada. Vastused olid eriilmelised, kuid jagunesid peamiselt järgmisesse kolme valdkonda, millest esimesed 2 on laiemalt kasulikud ning viimane puudutab konkreetset rahalise hirmu ületamist.

- 1) Teadmiste ammutamine ehk harida end järjepidevalt edasi, kuulates tasuta või tasulisi seminare, kursusi, podcaste ning kogemuslugusid. Lugeda kirjandust ja koguda enda ümber seltskond sarnaste huvidega inimesi, kellega arutleda.
- 2) Praktiseerimine ehk „*just do it*“ suhtumine. Alustada väiksemate summadega või lihtsalt hüpata pea ees vette, sest nii õpid jooksvalt ja nii öelda esireas. Usaldada naiselikku intuitsiooni, kuid seda ratsionaalsetes piirides.
- 3) Rahalise ressursi kasvatamine ehk leida lisatöö, alustada säästmisega või lihtsalt väikeste summade kaupa alustamine.

Investeeringisega tegelevate naiste käest uuris autor läbi küsimustiku ka peamist eesmärki, miks investeeringisega alustati. Populaarseimad vastused olid „(Lisa)tulu teenimine“ ning „Finantsvabaduse saavutamine“, mida valiti võrdselt mõlemat 165 korda. Kumbki moodustab 43% investeeringisega tegelevatest küsimustikule vastanud naistest. Muid vastusevariante valiti võrdlemisi vähe, kuid neist enim esile tõuseb vastusevariant „Kogemuste saamine“. 29 naist vastas, et on oma investeeringiseesmärgi saavutanud, mis moodustab 7% küsitlusele vastanud investeeringisega tegelevatest naistest. 66% vastasid, et ei ole oma eesmärki veel saavutanud ning 18% vastasid, et on eesmärgi saavutamise protsessiga poole peal. Ülejäänud 9% ei osanud oma investeeringiseesmärgi saavutamise protsessi arengut hinnata.

Olulist kvalitatiivset infot annab küsimus, mis uuris, milline oli peamine takistus või põhjus, mis lükkas investeeringisega alustamist edasi. Küsimus oli suunatud investeeringisega juba tegelevatele naistele. 158 naist valis, et peamine takistus oli investeeringisalaste teadmiste ja oskuste puudumine. Teine populaarseim valikuvariant oli rahaliste ressursside puudumine, mida valis 103 naist 388-st juba investeeringisega tegelevast naisest. Vaid üks vastaja 494st vastas, et kõik sujus hästi ja takistusi ei tekkinudki. Investeeringisega mittetegelevatelt naistelt uuris autor sarnaselt, et milline on peamine põhjus või takistus, miks investeeringisega tegelema ei ole hakatud. 41% nendest naistest valis peamiseks põhjuseks, miks investeeringisega ei tegeleta, et puuduvad piisavad rahalised ressursid. Nagu ka ülalmainitud, olid võrdselt populaarsed variandid ka teadmiste ja oskuste puudumine ning üldised hirmud. 10% investeeringisega mittetegelevatest vastajatest valisid oma vastuseks, et neil puudub huvi investeeringisega vastu, mistõttu investeeringisega tegelema ei ole hakatud.

Investeeringisega alustamiseks vajalik rahaline ressurss tuleb küsimustiku põhjal enim varasemalt säästetud või kogutud rahast. Teine enim valitud vastusevariant on lisasissetulek teisest tööst või lisatööst. Neid vastusevariante valisid vastavalt 79% ja 15% investeeringisega tegelevatest naistest.

Küsimustikule vastanud naised on Naisinvestorite Klubi liikmed olnud kõige rohem kuni 9 aastat. Eelnevale lisaks uuris autor vastajatelt ka põhjust, miks Naisinvestorite klubiga liituti. Populaarseimad vastusevariandid olid „Huvist ja uudishimust“, „Lisainformatsiooni kogumise ja

õppimise võimalus“ ning „Inspiratsiooni ja motivatsiooni kogumise eesmärgil“, mida valisid vastavalt 160, 159 ja 121 naist, mis moodustab kokku 440 naist. 1 naine valis klubiga liitumise peamiseks eesmärgiks oma teadmiste jagamise soovi. Ülejäänud 53 naist liitusid klubiga inimestega suhtlemise või kuuluvustunde saavutamise eesmärgil.

3.1.2 Regressioonanalüüs

Autor viis läbi järjestatud logistilise regressioonanalüüsi järgnevate tunnustega: piirkond, vanus, ala, haridus, tegelemine, teadmised, tegelemisaeg, hirmud ja liige.

Praktikas ei pöörata liialt palju mikromudelite (nt logit ja probit mudelid) kasutamisel tähelepanu võimalikele tekkivatele spetsifikatsioonivigadele. Näiteks ei kontrollita statistiliste jaotuste kohta püstitatavaid eeldusi, selgitavate muutujate eksogeensuse eeldusi, autokorrelatsiooni esinemist ega heteroskedastiivsuse esinemist. (Võrk, 2012) Logistiline regressioonanalüüs eeldab aga, et tunnuste vahel on kontrollitud tugeva korrelatsiooni ehk multikollineaarsuse mitteesinemist. Selle kontrollimiseks rakendas autor antud töös varieeruvusindeksi VIF kontrolli (Tabel 3). Väärtused, mis on suuremad kui 10 ($VIF > 10,0$), viitavad suure tõenäosusega esinevale kollineaarsusprobleemile. Antud mudelis jäid kõikide tunnuste väärtused alla 10, seega kollineaarsuse probleeme ei esinenud.

Tabel 3. Multikollineaarsus

Varieeruvusindeks VIF Minimaalne võimalik väärtus = 1,0 Väärtused > 10,0 võivad viidata kollineaarsuse probleemile	
Vanus	1.367
Piirkond	1.194
Ala	1.170
Haridus	1.083
Teadmised	1.016
Tegelemine	1.506
Tegelemisaeg	1.563
Hirmud	1.013
Liige	1.070

Allikas: Autori koostatud Gretl programmiga

Töös püstitatud hüpoteeside kontrollimiseks ja testimiseks kasutab autor olulisuse tõenäosuse (teststatistik p) võrdlemist olulisuse nivoo kriitilise väärtusega α . Mida suurem on olulisuse tõenäosus p , seda kindlamini kehtib sisukas hüpotees. Autor lähtub reeglist, et $p < \alpha$ korral võetakse vastu sisukas hüpotees ja $p \geq \alpha$ puhul jäädakse nullhüpoteesi juurde (Sauga, 2020). Analüüside läbi viimiseks võetakse nivooks $\alpha = 0,05$.

Järgnevas tabelis (Tabel 4) esitab autor esialgset ja lõplikku regressioonanalüüsi mudelit. Mudeli vahepealsete etappidega saab tutvuda töö elektroonilises lisas.

Tabel 4. Esialgse ja lõpliku regressioonimudeli võrdlus

Muutuja	Esialgne mudel	Lõplik mudel
Konstant	1.96e-34*** (0.2451)	2.05e-34 *** (0.2359)
Vanus	0.0002*** (0.0036)	9.64e-06 *** (0.0031)
Ala	0.0944* (0.1222)	–
Tegelemine	5.45e-07*** (0.1055)	9.19e-07 *** (0.1039)
Tegelemisaeg	1.94e-05*** (0.0093)	9.28e-06 *** (0.0093)
Liige	0.0023*** (0.0199)	0.0035 *** (0.0191)
Dharidus_1	0.3107 (0.2616)	–
Dharidus_2	0.8971 (0.0894)	–
Dteadmised_1	2.30e-05*** (0.2348)	1.14e-05 *** (0.2199)
Dteadmised_2	0.4470 (0.1083)	0.4601
Dteadmised_3	0.0733* (0.1075)	0.0673 * (0.0710)
Dhirmud_1	0.0365** (0.1592)	0.0334 **
Dhirmud_2	0.0220** (0.1659)	0.0214 **
Dpiirkond_2	0.5641 (0.0984)	0.3473
Dpiirkond_3	0.0297** (0.7870)	0.0466 **
Dpiirkond_4	0.1167 (0.0935)	0.2129
Dpiirkond_5	0.1898 (0.1429)	0.3108
R2	0.3405	0.3355
R2m	0.3184	0.3175
Vaatluste arv	494	494

Allikas: Autori arvutused, Gretl (Lisad 3,8)

Märkused: Standardvead on sulgudes, statistiline olulisus: *** $p < 0,01$, ** $p < 0,05$, * $p < 0,1$

Esimest mudelit hinnates paistavad silma tunnused Dharidus_1 ja Dharidus_2, mis on mõlemad nivool 0,05 statistiliselt ebaolulised. Selleks, et veenduda, kas tunnused võib mudelist komplektina eemaldada, viis autor läbi omit variables testi (Lisa 4). Kuna testi p-väärtus oli suurem kui 0,05, tähendab see, et mudel ei halvene oluliselt vastavate tunnuste komplektina mudelist eemaldamisel. Sellest tulenevalt järeldab autor, et naise kooliteel omandatud haridustase ei oma olulist mõju

antud töö kontekstis naise investeerimisalastele teadmistele ning vastav hüpotees on ümber lükatud.

Järgmisena hindab autor, kas tunnustekomplekti Piirkond ehk tunnused Dpiirkond_2, Dpiirkond_3, Dpiirkond_4 ja Dpiirkond_5 eemaldamisel mudelist muutub mudel oluliselt halvemaks, sest 4st fiktiivsest tunnusest 3 on nivool 0,05 statistiliselt ebaolulised. Kuna *omit variables* testi nimetatud tunnustega läbiviies selgus, et F-testi p-väärtus tuleb napilt alla 0,05, tähendab, et tunnustekomplekti ei saa mudelist eemaldada, sest see muudab mudeli oluliselt halvemaks, kui varasem versioon mudelist (Lisa 5). Kitsendusi ei või rakendada. See tähendab, et naiste investeerimisalaste teadmiste hinnangul mängib rolli naise elamispiirkond.

Järgmiseks eemaldab autor mudelist tunnuse ala ehk tööhõive näitaja, mis ei olnud nivool 0,05 statistiliselt oluline (Lisa 6). See tähendab, et töötamine või mittetöötamine ei oma investeerimisalaste teadmistega antud töö raames olulist seost.

Kuna tunnus Dteadmised_2 on nivool 0,05 statistiliselt ebaoluline, siis autor viis läbi *omit variables* testi ka selle tunnustekomplektiga (Lisa 7). Tehtud F-testi p-väärtus on alla 0,05, mis tähendab, et tunnusekomplekti ei saa mudelist eemaldada seda halvemaks tegemata. Kitsendusi ei või rakendada, sest mudel muutuks sel juhul oluliselt halvemaks. Sellest tulenevalt järeldab autor, et investeerimisalaste teadmiste omandamise allika ja investeerimisalaste teadmiste vahel on oluline seos ning hüpotees on vastu võetud.

Lõplikus mudelis (Lisa 8) on järgnevad tunnused: vanus, tegelemine, tegelemisaeg, liige, Dteadmised_1, Dteadmised_2, Dteadmised_3, Dhirmud_1, Dhirmud_2, Dpiirkond_2, Dpiirkond_3, Dpiirkond_4 ja Dpiirkond_5. Mudel on F-testi ($p = 2.94e-35$) alusel statistiliselt oluline ning mudeli kirjeldusvõime on 33,6%. Mudeli Akaike kriteerium on 1140.354, Schwarzzi kriteerium 1199.189, Hannan Quinni kriteerium 1163.453 ning *Log-likelihood* -556.1769. Esialgses mudelis olid samad näitajad vastavas järjekorras Akaike kriteerium = 1142.634, Schwarzzi kriteerium = 1214.077, Hannan-Quinn = 1170.683 ning *Log-likelihood* = -554.317.

Nimetatud kriteeriumite väärtuste vähenemine viitab sellele, et tunnuste eemaldamise läbi mudelist muutus mudel paremaks.

Kuigi mudeli kirjeldusvõime on võrdlemisi madal, on see siiski aktsepteeritav, seda enam, et tegu on sotsiaalteadusliku probleemi uurimisega. Sotsiaalteaduslike probleemide uurimisel ei ole madal kirjeldusvõime haruldane ning ei tähenda alati, et mudel on halb. (Wooldridge, 2012)

Lõplik mudel valemina on järgnev:

$$\begin{aligned} \text{hinnang} = & 3.13 - 0.0154 * \text{vanus} + 0.519 * \text{tegelemine} + 0.0418 * \text{tegelemisaeg} + 0.0574 * \text{liige} - \\ & 1.03 * \text{Dteadmised}_1 + 0.0801 * \text{Dteadmised}_2 - 0.197 * \text{Dteadmised}_3 - 0.338 * \text{Dhirmud}_1 - \\ & 0.382 * \text{Dhirmud}_2 + 0.0906 * \text{Dpiirkond}_2 - 1.55 * \text{Dpiirkond}_3 - 0.113 * \text{Dpiirkond}_4 - \\ & 0.142 * \text{Dpiirkond}_5 \end{aligned}$$

Lõpliku mudeli põhjal on võimalik järeldada, et muude tunnuste samaks jäämisel hindavad naised, kes investeerimisega tegelevad, oma investeerimisalaseid teadmisi kõrgemalt. Samuti muude tunnuste samaks jäämisel kasvatab iga järgnev investeerimisega tegelemise aasta naise hinnangut oma investeerimisalaste teadmiste osas. Sarnane seos on ka Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aastate ja investeerimisalaste teadmiste hindamise vahel. Eelnevale lisaks on mudelist näha, et erinevate hirmude esinemisel, kuid muude tunnuste samaks jäämisel hindavad naised oma investeerimisalaseid teadmisi veidikene madalamalt.

Sellest tulenevalt jäid töö teoreetilisele osale toetudes paika pandud hüpoteesidest püsima järgnevad:

1. Naiste vanuse ning investeerimisalaste teadmiste vahel on seos.
2. Naiste investeerimisega tegelemise ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.
3. Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aja ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.

4. Naiste investeerimisalaste teadmiste kogumise allika ja investeerimisega seotud teadmiste vahel on seos.

3.2 Järeldused ja ettepanekud

Eelolevates peatükkides analüüsis ja esitles autor läbiviidud uuringu tulemusi. Alljärgnevalt annab autor oma hinnangu tulemustele järelduste ja ettepanekute näol.

Enim hindasid valimis osalendu naised oma investeerimisalaste teadmisi 5-palli skaalal hinnanguga 3 ehk keskmisele tasemele. Kinnitust sai autori hüpotees, et naise vanuse ja investeerimisalaste teadmiste vahel on seos. Vanuse kasvades hindavad naised oma investeerimisalaste teadmisi veidike madalamalt. See on aga selgitatav üleüldiste teadmiste kasvuga indiviidi vanuse kasvades. Kuigi varasemate uuringute raames on leitud, et enim ratsionaalseid investeerimisotsuseid teevad üle 36. aastased inimesed ehk laias laastus keskmisesse vanuseklassi paigutuvad inimesed (Charles & Kasilingam, 2013) soovib autor siinkohal uurida lähemalt erinevate vanuseklasside mõju investeerimisalastele teadmistele ja enda investeerimisalaste teadmiste hindamisele.

Samuti sai regressioonanalüüsi käigus kinnitust autori hüpotees, et investeerimisega tegelemine kasvatab hinnangut investeerimisalaste teadmiste hinnangule. See on korrelatsioonis ka varasemate uuringutega, mis väidavad, et inimesed on võimelised oma vigadest õppima ning kogemused ja aktiivne tegutsemine annavad juurde vajalikke ning hinnalisi teadmisi (Nicolosi, Peng, & Zhu, 2009). Arusaadavalt mängib investeerimisega alustamisel rolli erinevate kaasnevate hirmude olemasolu ja seljatamine. Töös ilmnes, et peamised hirmud on seotud rahaliste tegurite ja teemakohaste teadmiste ammutamisega. Siinkohal tulevad taas aktuaalseks eelpool mainitud lahendused, mis vihjavad, et parim lahendus on alustamine. Rahaliste hirmude osas on naised rohkem vastuvõtlikumad erinevatele murekohtadele seoses naiste ja meeste psühholoogiliste erinevustega, küll aga on töö valimisse sattunud naiste väljatoodud lahenduste hulgas häid näpunäiteid, mis suunavad teenima lisaraha, säästma või ka alustama väiksemate summadega.

Regressioonanalüüs näitas, et hirmude olemasolu mõjutab natukesel määral naiste investeerimisalaste teadmiste hinnangut.

Uuringust ka välja, et investeerimisalaste teadmiste ammutamise allikas on oluline faktor investeerimisalaste teadmiste hinnangul. See kinnitab ka autori püstitatud hüpoteesi ning on korrelatsioonis teoreetilise taustaga. Nimelt on varasemates uurimistes leitud, et naised õpivad paremini sotsiaalsetes keskkondades, kui seda teevad mehed. Regressioonanalüüsi tulemusel on järeldatav, et olulisemad mõjutajad on investori ümbritsevas keskkonnas viibivad inimesed. Samuti on oluline positiivne mõju ka kursustel ja seminaridel ammutataval investeerimisalasel infol, sest see tõstab hinnangut investeerimisalaste teadmiste osas. Tulevikus saab pöörata rohkem tähelepanu, millised allikad eraldiseisvana mõjutavad investeerimisalaste teadmiste hinnangut positiivses või negatiivses suunas, et määrata paremini, kuidas edastada ja suunata naistele hariduslikku informatsiooni rohkem, et kaasata neid investeerimismaailma.

Lisaks eelnevale selgus regressioonanalüüsi käigus, et oluline tunnus investeerimisalaste teadmiste hinnangul on naise elukoht. Kuna autori töö on suunatud just Eestis elavatele naistele, ei sisalda töö liialt palju elamispiirkondadega seonduvat teoreetilist ja empiirilist tausta, sest autor pidas Eestit pindalalt liiga väikeseks, et võiks tekkida sellist olulist mõju hinnangutele. See aga jätab ruumi tulevasteks uuringuteks, et mõista, kas ja kuidas erinevad piirkonnad mõjutavad investeerimisalaste teadmiste levikut, omandamist ja hinnangut sellele.

Autor usub, et naiste investeerimisega seotud teadmisi on tulevikus mõistlikum hinnata täpsema ja süvendatuma investeerimisalase küsimustikuga, kuid antud töö raames jääb see pelgalt soovitusena tuleviku uurimistele. Ühine eesmärk kaasata naisi investeerima ja üldiselt rohkem finantsmaailma toimetama võiks tulla ka kõrgemal tasandil, kui praegune rahvaalgatuslik liikumine, et luua rohkem võimalusi ja kõlapinda.

KOKKUVÕTE

Antud töö eesmärgiks oli uurida naiste investeerimisteedkonna algust ja selle tausta. Sealhulgas hinnata, millised on naiste investeerimisteadmised, kust need on kogutud, millised on investeerimisega kaasnevad hirmud, kuidas neist üle saadakse ning kust saavad naised need rahalised ressursid, millega investeerima hakatakse. Töö sissejuhatuses püstitatud hüpoteesidest jäid püsima järgmised:

1. Naiste vanuse ning investeerimisalaste teadmiste vahel on seos.
2. Naiste investeerimisega tegelemise ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.
3. Naisinvestorite Klubi liikmeks olemise aja ja investeerimisalaste teadmiste vahel on positiivne seos.
4. Naiste investeerimisalaste teadmiste kogumise allika ja investeerimisega seotud teadmiste vahel on seos.

Naiste investeerimisteedkonna alustamisel ilmnevad mitmed hirmud ja väljakutsed, kuid samas avanevad ka olulised võimalused finantsedu saavutamiseks. Esimene takistus võib olla uskumus, et investeerimine on keeruline või mõeldud vaid meeste valdkonnaks. Siiski on oluline teadvustada, et investeerimine on universaalne oskus ja kõigile kättesaadav.

Hirm rahakaotuse ees on üks levinumaid murekohti naiste investeerimisega seotud hirmude osas. Kõrgem ja süvendatum haridus ja kasvatatav teadlikkus erinevatest investeerimisvõimalustest võivad aidata neid hirme leevendada. Samuti on oluline osa erinevatel võimalustel õppimiseks väljaspool kooliseminare või traditsioonilisi haridusallikaid. Samuti aitab väikeste summadega lihtsalt alustamine, sest nii õpivad naised nii uusi teadmisi kui saavad ka kogemusi investeerimisel.

Veel üheks oluliseks teemaks on naiste alaväärtustunne või hirm enda otsuste usaldamise ees just finantsküsimumustes. Finantsharidus ja enesekindluse suurendamine võivad aidata naisi julgemalt

investeeringimaailmas osaleda. Investeeringinõustajate ja mentorite otsimine võib samuti olla kasulik, et saada tuge ja juhendamist. Oluline on välja tuua, et investeeringu puhul, nagu ka paljude teiste uute teadmiste kogumise puhul, on parim õppimisviis ja hirmudest ülesaamise abistaja see, kui lihtsalt alustada ja hakata vaikselt praktiseerides jooksvalt õppima.

Naiste investeeringuteekonna positiivseteks aspektideks on see, et naised on sageli pikaajalised mõtlejad ning neil on suur potentsiaal teha jätkusuutlikke ja teadlikke investeeringutsuseid. Samuti aitab see elavdada majandust, kasvatada naistes iseseisvust ja enesekindlust. Lisaks on täheldatud, et naiste investeeringuportfellid võivad olla stabiilsemad ja paremini toime tulla turbulentsete turgudega.

Üldiselt on naiste investeeringuteekond seotud mitmete emotsionaalsete ja psühholoogiliste teguritega, kuid hariduse, enesekindluse suurendamise ja üksteise toetuse abil saavad naised ületada hirmud ning saavutada finantsilise iseseisvuse ja edukuse investeeringimaailmas. Mis kõige olulisem – tasub kusagilt alustada ning siis loksab ka kõik ülejäänu paika.

SUMMARY

WOMEN'S AWARENESS AND FINANCIAL RESOURCES WHEN STARTING THE INVESTMENT JOURNEY AS AN EXAMPLE OF MEMBERS OF THE ESTONIAN WOMEN INVESTORS CLUB

Rahel Kirs

Investing is becoming an increasingly relevant and trendy way of earning income. In the framework of various seminars and trainings and on social media, various contents that develop financial literacy have started to be promoted and shared more and more, which largely include people to engage in investing, among other things. However, successful investing requires appropriate knowledge and skills. Most of us have been taught since childhood that money should be handled wisely and financial expenses should be thought through carefully. Inevitably, this creates various investment fears for some of us. Therefore, the author has decided to study investment behavior in relation to starting - where does the money come from to start, what are the accompanying fears and what helps to overcome these fears?

Another big aspect of the topic selection of this thesis is directing its focus to female investors. People's investment behavior has been studied in the past, but a large number of the studied sample has been men, which means that little has been done from the perspective of women. Even though we as a society don't want to admit it anymore, it is precisely the topics related to financial matters that are still playing their part in relatively fixed gender roles. According to common stereotypes, men are the "head of the family" and the "breadwinners", so they are also responsible for the family's finances and are the main money earners. Women, on the other hand, take care of the home and raise children according to gender roles, and should, as it were, lean financially on men.

Since the involvement of women in finance, entrepreneurship and investment is still low, the author has set out to investigate the journey of women in the investment landscape. Including where the knowledge is acquired, what are the fears of investing, where to find the necessary financial resources to start and what motivates women to start investing.

Based on the purpose of the work, the following research questions have been set:

1. Why do women want to start investing?
2. What are the main fears women have when starting to invest and how can these fears be overcome?
3. Where can I find the necessary financial resources to start investing?
4. Where do women get investment knowledge and skills?

In order to find answers to the questions raised, both a quantitative method is used, i.e. the author performs an empirical analysis based on the data collected in the Google Forms environment with an electronic questionnaire, as well as a partly qualitative method to describe more than quantitative analysis allows. The empirical analysis of the work includes regression analysis in the data processing environment Gretl. The questionnaire was distributed in the Facebook group "Naisinvestorite Klubi", which includes working-age women of all ages who are interested in finance, entrepreneurship and investment.

The studies showed that women participating in the sample rated their investment knowledge the most on a 5-point scale with a rating of 3, or average level. The author's hypothesis that there is a relationship between a woman's age and investment knowledge was confirmed. the author recommends here to take a closer look at the influence of different age groups on investment knowledge and the evaluation of one's own investment knowledge.

Also, during the regression analysis, the author's hypothesis was confirmed, that being involved in investing increases the assessment of investment knowledge. This also correlates with previous research that states that people are able to learn from their mistakes and that experience and active action add necessary and valuable knowledge. Understandably, the presence and overcoming of various accompanying fears play a role when starting to invest. The work revealed that the main fears are related to financial factors and the extraction of relevant knowledge. At this point, the solutions mentioned above come into play again, suggesting that the best solution is to start. In terms of financial fears, women are more susceptible to various concerns related to the psychological differences between women and men, but among the solutions presented by women who have been selected for work, there are good tips that lead to earning extra money, saving or starting with smaller amounts. Regression analysis showed that the presence of fears has a small effect on the assessment of women's investment knowledge as well.

The research also shows that the source of obtaining investment knowledge is an important factor in the assessment of investment knowledge. It also confirms the author's hypothesis and correlates with the theoretical background. In addition to the above, it was revealed during the regression analysis that the woman's place of residence is an important feature in the assessment of investment knowledge. However, this leaves room for future research to understand if and how different regions affect the diffusion, acquisition and evaluation of investment knowledge, as the author considered the attribute to be irrelevant for various reasons within the framework of this work.

The author believes that in the future it is more reasonable to assess women's investment-related knowledge with a more precise and in-depth investment questionnaire, but within the scope of this work, it remains merely a recommendation for future research. The common goal to involve women in investing and in general to do more in the financial world could also come at a higher level than the current grassroots movement in order to create more opportunities and a voice.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

- Asad, H., Khan, A., & Faiz, R. (2018). Behavioral biases across the stock market investors. *Pakistan Economic and Social Review*, 56(1), 185-209.
- Barber, B. M., & Odean, T. (1999). The courage of misguided convictions. *Financial Analysts Journal*, 55(6), 41-55.
- Barber, B. M., & Odean, T. (February 2001. a.). Boys Will be Boys: Gender, Overconfidence, and Common Stock Investment. *The Quarterly Journal of Economics*, 116(1), 261-292.
- Blayney, E. (2010). *Women's Worth: Finding Your Dinancial Confidence*. Directions LLC.
- Campbell, J. Y. (2006). Household Finance. *The Journal of Finance*, 1553-1604.
- Charles, M. A., & Kasilingam, D. R. (2013). Does the Investor's age Influence Their Investment Behaviour? *Paradigm*, 17(1-2), 11-24.
- Chen, G.-M., Kim, K. A., Nofsinger, J. R., & Rui, O. M. (January 2007. a.). Trading Performance, Disposition Effect, Overconfidence, Representativeness Bias, and Experience of Emerging Market Investors. *Journal of behavioral decision making*, 20(4), 425-451.
- Chen, H., De, P., Hu, Y. J., & Hwang, B.-H. (2014). Wisdom of Crowds: The Value of Stock Opinions Transmitted Through Social Media. *The Review of Financial Studies*, 27(5), 1367-1403.
- East, R. (1993). Investment decisions and the theory of planned behaviour. *Journal of Economic Psychology*, 14(2), 337-375.
- Estes, R., & Hosseini, J. (1988). The Gender Gap on Wall Street: An Empirical Analysis of Confidence in Investment Decision Making. *The Journal of Psychology*, 122(6), 577-590.
- Eurostat. (2021). *eurostat*. Allikas: https://www.stat.ee/sites/default/files/2023-04/NUTS3_2021.zip
- Finantsinspektsioon. (7. November 2018. a.). *Investeerimine*. Allikas: Finantsinspektsioon: <https://www.fi.ee/et/investeerimine>
- Hinz, R. P., McCarthy, D. D., & Turner, J. A. (1997). *Are Women Conservative Investors? Gender Differences in Participant-Directed Pension Investments*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Hung, A., Yoong, J., & Brown, E. (March 2012. a.). Empowering Women Through Financial Awareness and Education. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, 14, 1-42.

- Johanson, K. (2007). *Investeerimise teejuht - Eesti investor, milline sa oled?* Tallinn: Äripäev.
- Lewis, S., & Messy, F.-A. (2012). Financial Education, Savings and Investments. *OECD Working Papers on Finance, Insurance and Private Pensions*, 22, 1-44.
- Lufti, L. (2010). The relationship between demographic factors and investment decision in Surabaya. *Journal of Economics Business and Accountancy Ventura*, 13(3), 213-224.
- Lusardi, A., Mitchell, O., & Curto, V. (2009). Financial Literacy among the Young: Evidence and Implications for Consumer Policy. *Center for Research On Pensions and Welfare Policies.*, 10-27.
- Mullis, I. V., Martin, M. O., & Foy, P. (2008). *TIMSS 2007 International Mathematics Report: Findings from IEA's Trends in International Mathematics and Science Study at the Fourth and Eight Grades*. Chestnut Hill: TIMSS&PIRLS International Study Center.
- Naisinvestorite Klubi. (2023). *Klubist*. Allikas: Naisinvestorite Klubi: <https://naisinvestoriteklubi.ee>
- Nicolosi, G., Peng, L., & Zhu, N. (2009). Do individual investors learn from their trading experience? *Journal of Financial Markets*, 12(2), 317-336.
- Regressioonanalüüsi elektroonilised lisad (Lisa 3-8)
<https://docs.google.com/document/d/1VQocVBgEcZj08TH8T21RkXDa3nLQWhb1StrV7pq7wJI/edit?usp=sharing>
- Renneboog, L., & Spaenjers, C. (2014). *Female Risk Aversion: A new Explanation for Gender Differences in Financial Decision making*. Oxford University Press.
- Sah, P. V. (1. December 2017. a.). A Study on Investment Behavioural Patterns of Women Investors. *CVR Journal of Science and Technology*, 13.
- Sauga, A. (2020). *Statistika õpik majanduseriala üliõpilastele (2. parandatud väljaanne)*. TTÜ kirjastus.
- Schooley, D. K., & Worden, D. D. (1999). Investors' asset allocations versus life-cycle funds. *Financial Analysts Journal*, 55(5), 37-43.
- Shaikh, G. M., Katper, N., Kalhor, M., Abro, Y. K., & Panhwar, G. A. (July 2019. a.). Do behavioral biases in gender differences affect investment decisions? *Sociology International Journal*, 3(4), 326-336.
- Shefrin, H. (2002). *Beyond Greed and Fear: Understanding Behavioral Finance and the Psychology of Investing*. Oxford: Oxford University Press, Inc.
- Sherman, H. D., & Lindamood, S. (2010). Gender differences in financial literacy: Evidence and implications. *Journal of Financial Counseling and Planning*, 21(1), 11-24.
- Singh, S. (2012). Investor irrationality and self-defeating behavior: Insights from behavioral finance. *Journal of Global Business Management*, 8(1), 116.

- Sparkes, R. (2008). Ethical investment: whose ethics, which investment? *Business Ethics: A European Review*, 10(3), 194-205.
- Srijanani, D., & Vijaya, T. (2018). A study on impact of gender in investment decisions. *Journal of Management Research and Analysis*, 5(2), 161-165.
- Statistikaamet. (2021). *Haridus*. Allikas: Rahvaloendus:
<https://rahvaloendus.ee/et/tulemused/haridus>
- Statistikaamet. (2023). *Keskmine brutokuupalk*. Allikas: Eesti statistika:
<https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmine-brutokuupalk>
- V. Alagu Pandian, G. T. (April 2013. a.). A Study of Investors Preference towards Various Investments Avenues in Dehradun District. *International Journal of Management and Social Sciences Research*, Volume 2, No.4.
- Võrk, A. (2012). Mikroökonomieetria konspekt. Tartu: Tartu Ülikooli Rahvamajanduse instituut.
- Wooldridge, J. M. (2012). *Introductory Econometrics: A modern approach 5th edition*. Michigan: South-Western Cengage Learning.
- Zagorsky, J. L. (2007). Do you have to be smart to be rich? The impact of IQ on wealth, income and financial distress. *Intelligence*, 35(5), 489-501.

LISAD

Lisa 1. Ankeet

Hea vastaja,

mina olen Rahel Kirs ja õpin TalTechi majandusteaduskonna bakalaureuseõppes. Käesolev küsimustik mängib olulist rolli minu lõputöö kirjutamisel.

Teiega koostöös soovin ma välja selgitada, milline on naiste teadlikkus ja rahalised ressursid investeerimisega alustamisel:

- miks tahetakse investeerimisega alustada;
- millised on hirmud ja nendest ülesaamise viisid;
- kust tuleb vajaminev rahaline ressurss;
- kuidas on omandatud investeerimisega seotud teadmised ja oskused.

Küsimustikule vastama on oodatud alles investeerimisega alustavad ja ka juba investeerimisega tegelevad naised.

Mida peaksid teadma:

- Vastamisele kulub umbkaudselt 5 kuni 10 minutit.
- Küsimustikus on kokku 11 kuni 18 küsimust (küsimuste arv oleneb Teie valitud vastustest).
- Küsimustik on anonüümne ning vastuseid kasutatakse üldistatud kujul.

Huvi korral on töö tulemustega võimalik tutvuda 2024. aasta sügise paiku TalTechi raamatukogu digikogus.

Küsimuste ja täpsustuste korral palun kontakteeruge: rahkir@taltech.ee

Suur aitäh Sulle, et annad oma panuse naiste investeerimisteedekonna uurimisele ja minu lõputöö valmimisele!

- 1) Mis maakonnas Te elate? – a) Harju maakond, b) Hiiu maakond, c) Ida-Viru maakond, d) Jõgeva maakond, e) Järva maakond, f) Lääne maakond, g) Lääne-Viru maakond, h) Põlva maakond, i) Pärnu maakond, j) Rapla maakond, k) Saare maakond, l) Tartu maakond, m) Valga maakond, n) Viljandi maakond, o) Võru maakond
- 2) Kui vana Te olete? (avatud vastus)
- 3) Keda järgnevatest tööturul esindate? (Valige vastusevariant, millega end enim seostate.) a) töötav, b) ettevõtja, c) töötu, d) õpilane, e) pensionär

- 4) Milline on Teie kõrgeim omandatud/omandamisel olev haridus? a) põhiharidus, b) kutseharidus, c) keskharidus, d) rakenduslik kõrgharidus, e) bakalaureuse kraad, f) magistrikraad, g) doktorikraad
- 5) Kui heaks Te hindate oma investeerimisalased teadmisi? 1-5 palli süsteemis, 1= teadmised puuduvad, 5= teadmised on kõrgetasemel
- 6) Kust olete omandanud peamised teadmised investeerimise kohta? a) seminarid/kursused, b) koos muu kooliharidusega, c) perekond, d) sõbrad/tuttavad, e) sotsiaalmeedia, f) teemakohane kirjandus, g) teadmised puuduvad, h) Naisinvestorite Klubi grupp
- 7) Kas Te tegelete investeerimisega? a) jah, b) ei (jätkake küsimusega 17)
- 8) Mis on peamine eesmärk, miks alustasite investeerimisega? a) finantsvabaduse saavutamine, b) (lisa)tulu teenimine, c) kogemuste saamine, d) emotsionaalse rahulolu saavutamine, e) majanduse ja ettevõtluse elavdamine
- 9) Kas olete oma investeerimiseesmärgi juba täitnud? a) jah, b) ei, c) olen protsessiga hetkel poole peal, d) ei oska öelda
- 10) Millised on/olid Teie peamised hirmud investeerimisega alustamisel? a) liialt vähesed teadmised, b) raha kaotamine, c) ühiskonna suhtumine investeerimisse, d) hirm valede investeerimisotsuste tegemise ees, e) valeinfo levik
- 11) Mis aitab/aitaks eelmainitud hirmu(de)st üle saada? (avatud vastus)
- 12) Mis oli peamine takistus või põhjus, mis lükkas edasi investeerimisega alustamise? a) rahaliste ressursside puudumine, b) investeerimise vastu huvi puudumine, c) teadmiste ja oskuste puudumine investeerimise osas, d) investeerimisega alustamisega kaasnevad muud hirmud
- 13) Mitu aastat olete investeerimisega tegelenud) (täisaastates, palun sisestage numbriline väärtus) (avatud vastus)
- 14) Kust tuli Teie rahaline ressurss investeerimisega alustamiseks? a) säästetud/kogutud raha, b) lississetulek teisest või lisatööst, c) pärandus, d) pangalaen, e) perelt/sõpradelt/tuttavatelt laenatud raha
- 15) Kui suur on Teie regulaarselt investeeritav summa? (avatud vastus)
- 16) Mis oli esimene varaklass, kuhu Te investeerisite? a) kinnisvara, b) aktsiad, c) võlakirjad, d) väärismetallid, e) raha varaklass, f) krüptovarad
(jätkake küsimusega 19)
- 17) Mis on peamine põhjus või takistus, miks Te investeerimisega ei tegele? a) rahaliste ressursside puudumine, b) investeerimise vastu huvi puudumine, c) teadmiste ja oskuste puudumine investeerimise vastu, d) investeerimisega alustamisega kaasnevad muud hirmud

- 18) Millised on Teie peamised hirmud investeerimisega alustamise ees? a) liialt vähesed teadmised, b) raha kaotamine, c) ühiskonna suhtumine investeerimisse, d) hirm valede investeerimisotsuste tegemise ees, e) valeinfo levik
- 19) Miks liitusite Naisinvestorite Klubi grupiga? a) kuuluvustunde saavutamise eesmärgil, b) lisainfo kogumise ja õppimise võimalus, c) inimestega suhtlemise eesmärgil, d) oma teadmiste jagamise soov, e) inspiratsiooni või motivatsiooni kogumise eesmärgil, f) huvist ja uudishimust
- 20) Kui kaua olete Naisinvestorite Klubi grupi liige olnud? (täisaastates, kui täpselt ei tea, palun lisage umbkaudne väärtus) (avatud vastus)

Lisa 2. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Rahel Kirs

1. Annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose „Naiste teadlikkus ja rahalised ressursd investeerimisteedkonna alustamisel Eesti Naisinvestorite Klubi liikmete näitel“,

mille juhendaja on Kristjan Liivamägi (PhD),

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tallinna Tehnikaülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas Tallinna Tehnikaülikooli raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

20.12.2023

¹ Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal vastavalt üliõpilase taotlusele lõputööle juurdepääsupiirangu kehtestamiseks, mis on allkirjastatud teaduskonna dekaani poolt, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil. Kui lõputöö on loonud kaks või enam isikut oma ühise loomingulise tegevusega ning lõputöö kaas- või ühisautor(id) ei ole andnud lõputööd kaitsvale üliõpilasele kindlaksmääratud tähtjaks nõusolekut lõputöö reprodutseerimiseks ja avalikustamiseks vastavalt lihtlitsentsi punktidele 1.1. jq 1.2, siis lihtlitsents nimetatud tähtaja jooksul ei kehti.